

De voorjaarszonnebloem (*Doronicum pardaliánches* L)

door Arjen Neve

Als in het najaar vele planten geheel of gedeeltelijk afsterven, begint voor de voorjaarszonnebloem al weer een nieuwe groeiperiode. Uit het wortelgestel ontwikkelen zich dan al weer de eerste bladeren. Het is wat dat betreft een buitenbeentje. De plant is hier ook niet inheems.

Stinzenplant

Voorjaarszonnebloem is een composiet en behoort tot het geslacht *Doronicum*. Een geslacht met ongeveer 34 soorten. De meeste daarvan hebben hun oorspronkelijke groeiplaats liggen in bergachtige gebieden van het gematigde deel van Azië. Een klein aantal heeft zijn natuurlijk verspreidingsgebied liggen in Europa en Afrika.

Tot die laatste groep behoort de voorjaarszonnebloem. De juiste oorsprong is niet met zekerheid vast te stellen. De plant werd vroeger veel als medicinale plant aangeplant bij burchten en kloosters. Vandaar uit heeft hij zich op vele plaatsen verwilderd. In ons land komt de plant voornamelijk voor in loofbossen bij buitenplaatsen en wordt tot de stinzenflora gerekend.

Twee bladvormen

Voorjaarszonnebloem heeft een knolvormig verdikte wortelstok. Reeds in het najaar komen er grondstandige bladeren tot ontwikkeling. Ze zijn lang gesteeld en hebben een hartvormige voet. In het voorjaar gaat de plant bebladerde stengels vormen, met aan het eind daarvan de bloemhoofdjes. De stengelbladen zijn anders gevormd. Ze hebben een wigvormige voet en een korte stengel, die aan het begin geoord is. Naar boven toe worden de bladstengels korter. Helemaal bovenaan de plant zijn de bladeren zittend en stengelomvattend. De plant is op alle groene delen sterk behaard.

De bloemhoofdjes staan op korte stevige stengels in de bladoksels. Een later tot ontwikkeling gekomen bloemhoofdje staat meestal boven zijn voorganger. In ons land valt de bloeitijd in de maand juni. Soms slaat de voorjaarszonnebloem een seizoen over en komt dan niet in bloei. Het omwindsel van de bloemhoofdjes is klokvormig en heeft spitse met klierharen bezette schutblaadjes. Langs de rand van het hoofdje vinden we een krans van heldergele lintbloemen. Ze hebben alleen maar een stamper. Op het vruchtbeginsel van deze bloemen ligt een sterk ontwikkeld nectarium. De buisbloemen in het centrum van het hoofdje zijn iets

donkerder van kleur. Deze bloemen zijn wel tweeslachtig. Bijen verzamelen nectar en stuifmeel. De stuifmeelklompjes zijn heldergeel. De bolronde stuifmeelkorrels hebben drie kiemopeningen. Het gehele korreloppervlak is met stekels bezet.

Twee vruchtvormen

De vrucht is een nootje bezet met tien ribben in lengterichting. In een hoofdje vinden we twee vormen van vruchten. Die van de centraal staande buisbloemen zijn op de ribben behaard en hebben een krans van lange geveerde pappusharen. Bij de vruchten van de lintbloemen ontbreken beharing en pappus. Ze zijn gitzwart. De plant vermeerderd zich zowel uit zaad als vegetatief door worteluitlopers.

Tuinplant

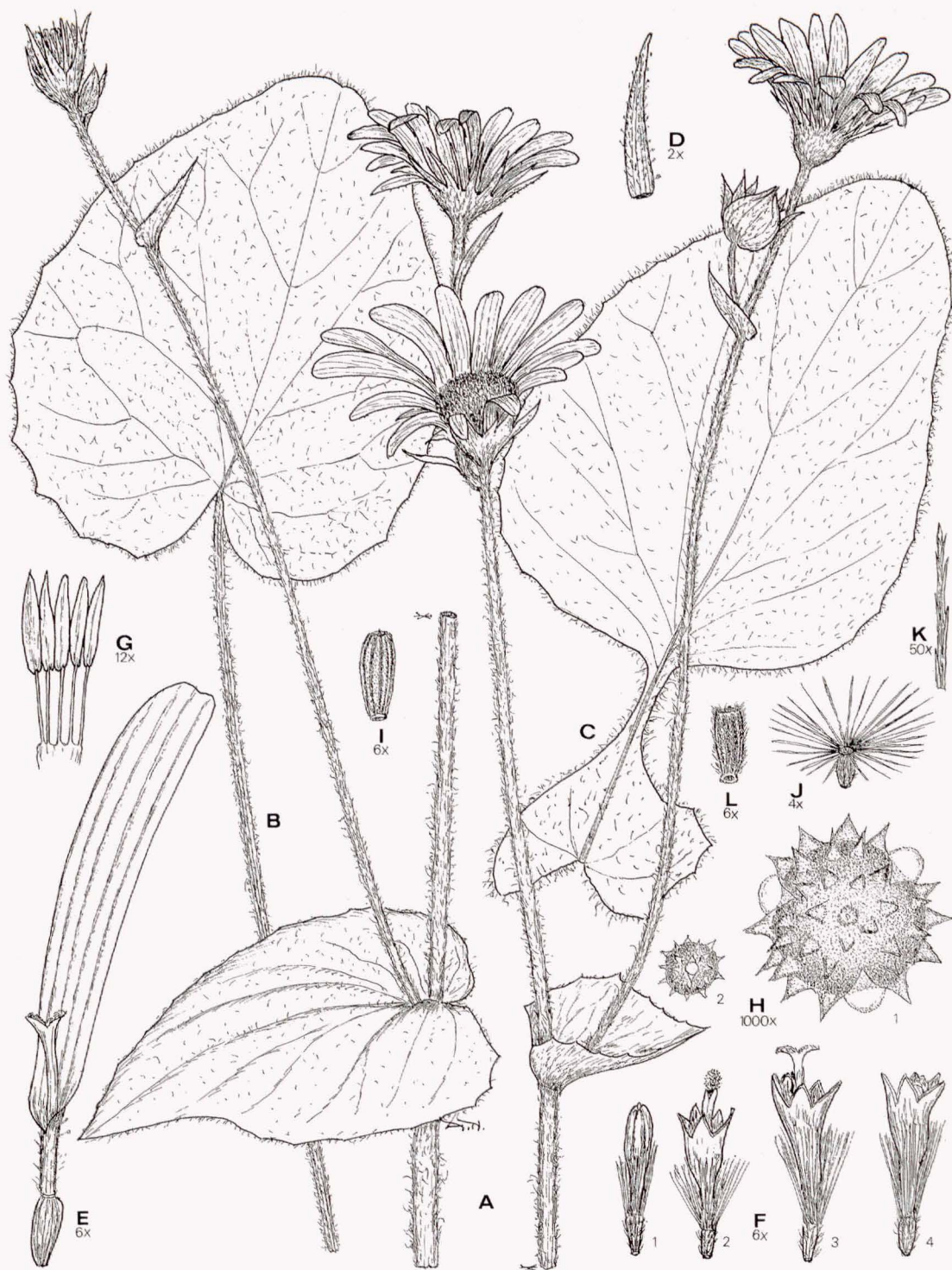
In goede losse grond heeft voorjaarszonnebloem de neiging zich woekierend voort te planten. Beter geschikt voor de tuin is de bekende *Doronicum orientale*, afkomstig uit Zuid-Europa, Klein-Azië en Kaukasus. Hij bloeit al in april en mei. Een rijkbloeiensoort, die zich gemakkelijk door deling laat vermeerderen. Dat moet wel direct na de bloeiperiode gebeuren.

Vreemde naam

Wetenschappelijke namen zeggen in vele gevallen iets over de bouw of het gebruik van de plant. Echter niet bij *Doronicum pardaliánches*. De afleiding van de geslachtsnaam is onzeker. De soortnaam *pardaliánches* is afgeleid van het Griekse *pardális*=panter en *anchein*=wurgen. In vroegere tijden de naam van een plant om panthers te vergiften. De naam is om onbekende redenen overgedragen aan de voorjaarszonnebloem, die echter in het geheel niet giftig is. In het Frans heet de plant *Doronic mort aux panthères* en in het Engels *Leopards-bane* of *panthers-strangler*. De naam voorjaarszonnebloem vind ik toch maar de beste.

Literatuur:

Siertsema, L.H. (1937): *Nederlandsche Doronicums*. Ned. Kruidkundig Archief 47: 170-172.
Cavillier, F.: *Nouvelles études sur le genre Doronicum*. Annu. Cons. Jard. Bot. Genève 10: 177-251 (1907); 13-14: 195-368 (1911).

Voorjaarszonnebloem (*Doronicum pardaliánches* L.)

A deel van plant met bloeiwijze; **B** grondstandig blad; **C** stengelblad; **D** omwindselblad; **E** lintbloem; **F** buisbloem in opeenvolgende stadia 1-4; **G** opengeslagen meeldraden; **H** stuifmeelkorrel: 1 gezien van boven (polair), 2 gezien van opzij (equatoriaal) (schematisch); **I** vrucht van lintbloem; **J** vrucht van buisbloem met pappus; **K** deel pappushaar; **L** vrucht van buisbloem (pappus verwijderd).